

Van vorstelijke bezoeken en een ingestort plafond

Henny van Dolder-de Wit

Kroonprins Willem-Alexander en zijn verloofde Máxima Zorreguieta waren op 8 oktober 2001 niet de eersten die de Sint-Janskerk bezochten. Vele leden van het Koninklijk Huis gingen hen voor. Misschien moet men voor de eerste keer teruggaan naar 1618, toen prins Maurits in het 'Herthuis' aan de Markt logeerde. Hij zal ongetwijfeld in de kerk zijn geweest waar vijftien jaar eerder de beeltenis van zijn vader in glas werd vereeuwigd¹. In de kerkmeestersnotulen van augustus 1756 staan uitvoerig de voorbereidingen beschreven die werden getroffen, toen Anna van Hannover in augustus haar komst aankondigde. Zij was vergezeld van prins Willem (de latere vijfde stadhouder) en prinses Caroline². Er hebben daarna nog tal van vorstelijke personen de kerk al dan niet incognito bezocht³. Over twee bezoeken wordt in deze bijdrage iets verteld.

Prinses Marianne

De kunstminnende prinses Marianne (1810-1883), bekoorlijke maar om haar levensstijfel bekritiseerde dochter van koning Willem I, kwam meermalen in de kerk om de gebrandschilderde Glazen te bewonderen⁴. Als herinnering aan haar bezoek op 10 juli

8 oktober 2001: kroonprins Willem-Alexander en zijn verloofde Máxima Zorreguieta luisteren geboeid naar koster Maurits Tompot bij het Glas 25, waarin zowel watermanagement als prins Willem van Oranje zijn afgebeeld. Rechts de heer G.H. van Nieuwpoort, voorzitter van het College van Kerkvoogden. Foto: Pim Mul.

Wilhelmina van Pruisen, echtgenote van koning Willem I en moeder van prinses Marianne. Schilderij door J.B. van der Hulst.

Prinses Marianne, uitgebeeld zoals zij was ten tijde van haar bezoek aan de kerk in 1826. Litho naar F. Krüger.

1826 schreef zij haar naam op een met oranjeappeltjes versierde bladzijde in het handtekeningenboek van de kerk. Zij was in gezelschap van haar moeder, Wilhelmina van Pruisen en enkele familieleden⁵. Het gezelschap arriveerde om drie uur 's middags onverwacht vanuit Rotterdam en bezichtigde 'onder het spelen van het fraaije orgel de beroemde en tot Nationaal Monument strekkende Kerkglazen en de grootere en kleinere teekeningen'. Hoewel het bezoek niet was aangekondigd, werd er door het kerkbestuur flink uitgepakt, het had ruimschoots de tijd: een vol uur! Leden van het stadsbestuur waren snel van het bezoek op de hoogte gebracht en het gerucht van de aanwezigheid van de koningin ging als een lopend vuurtje door de stad. 'Alle de vorstelijke personen verwaardigden zich in het sedert kort aangelegde en door de leden van het Stedelijk bestuur en Kerkvoogden aangeboden Album een bestendig blijk na te laten van dit vererend en zoo in vele opzichten gedenkwaardig bezoek, zijnde Hoogstdezelve onder eene groote en intusschen toegevloeyde menigte van aanschouwers, met dankbare erkentenis voor de genotene eer der hooge tegenwoordigheid om vier ure weder van hier, gedeeltelijk naar Utrecht, gedeeltelijk naar 's Hage vertrokken', zo eindigt het verslag. Prinses Marianne is tijdens haar leven nog door koning Willem III voorgesteld aan zijn bruid, Emma van Waldeck-Pyrmont en als een vertederde oud-tante stond zij in 1880 aan de wieg van hun dochter Wilhelmina. Laatstgenoemde bracht in 1897 met haar moeder een bezoek aan Gouda.

Koningin-moeder Emma en prins Hendrik

Van 1900 tot 1936 vond in de Sint-Janskerk een ingrijpende restauratie van alle Glazen plaats door atelier 't Prinsenhof te Delft, onder leiding van zijn directeur, ir. J.L. Schouten (1857-1936). Op 19 september 1928 werd Glas 22 na restauratie aan het kerkbestuur overgedragen, een geschenk van prins Willem van Oranje, voltooid in

1567⁶. Koningin-moeder Emma en prins Hendrik behoorden tot degenen die het financieel mogelijk maakten het glas te restaureren. De aanwezigheid van prins Hendrik lag voor de hand, hij was beschermheer van het comité 'Fonds tot Herstel der Goudse Glazen'. De uitnodiging werd al spoedig positief beantwoord met een brief, gedateerd 1 september 1928:

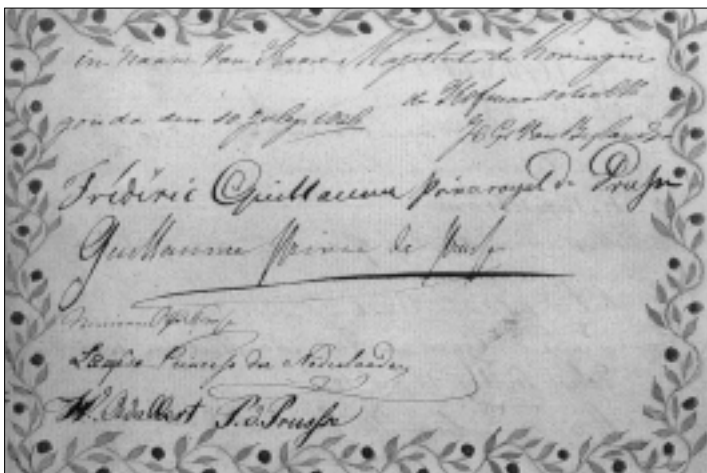
'Paleis Het Loo

Ingevolge de bevelen van Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, heb ik de eer Hoogwelgeboren te berichten, dat Hoogstdezelve voornemens is aan de uitnodiging van het uitvoerend comité gevolg te geven, om tegenwoordig te zijn op 19 september bij de plechtige overdracht der glazen in de Kerk te Gouda.

Was getekend: De adjudant en secretaris van Z.K.H. de prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg W. Laman Trip'.

Een lunch in het burgemeestershuis en een rijtoer

Als eerste arriveerde op die dag prins Hendrik in Gouda. Hij was met zijn adjutant Termijtelen en de voorzitter van het 'Fonds tot Herstel der Goudse Glazen' uitgenodigd om in het monumentale woonhuis van burgemeester E.G. Gaarlandt aan de Oosthaven 68 ('De Sterke Samson') de lunch te gebruiken⁷. Om half drie werd de Prins aan de hoofdingang van de kerk welkom geheten door enkele kerkvoogden, die hem 'langzaam lopend' naar zijn plaats begeleidden. Het wachten was nu op de Koningin-moeder; toen zij arriveerde, vergezeld van haar hofhouding, zette de organist een 'Pastorale' in. Nadat iedereen had plaatsgenomen volgden de gebruikelijke toespraken. Na beëindiging daarvan werd op het orgel heel toepasselijk het 'Wilhelmus van Nassauwe' ten gehore gebracht en bezichtigden de hoge gasten nog enkele oude tekeningen van het Glas, dat deze middag in het middelpunt van de belangstelling stond. Onder orgelspel verlieten zij de kerk. De Prins vertrok direct na aankomst bij het stadhuis naar elders, maar Emma bleef nog een uur en maakte een rijtoer door de stad, met als doel de bezichtiging van enkele nieuwe woonwijken. Het werd een ware triomftocht, waaruit duidelijk bleek hoe geliefd deze vorstin was. Onder toejuichingen bereikte de auto, beladen met bloemen, de rand van de stad, waarna de terugtocht naar Soestdijk begon.

Gedeelte van de bladzijde uit het handtekeningenboek van de kerk met de signaturen van de hoge gasten. Archief Hervormde gemeente.

Gezeten tegenover Glas 22 luisteren de genodigden naar de toespraak van mr. G. Vissering, voorzitter van het comité 'Fonds Herstel Goudse Glazen'. Archief Hervormde gemeente.

Het plafond stort naar beneden

Van dit bezoek is een interessante foto bewaard gebleven. Die toont het gezelschap in de Sint-Janskerk voor Glas 22. Naast koningin-moeder Emma zit prins Hendrik, een hoge zijden hoed ligt achteloos op de vloer. Naast adjudant Termijtelen burgemeester Gaarlandt met ambtsketen, zijn echtgenote en de glazenier Schouten. Op het oog lijkt de eerste burger van Gouda rustig te luisteren, maar enkele uren daarvoor beleefde hij benauwde ogenblikken. Op de avond van die dag liet hij bij een van de comitéleden een briefje bezorgen. Daarin uitte hij zijn voldoening dat de plechtigheid in de kerk zo vlot was verlopen. Het eindigt laconiek: 'Vóór het déjeuner bleek de toegemeten tijd voldoende, de Prins kwam reeds te één uur. Een kwartier te voren een incident: een deel van het plafond in de zitkamer viel naar beneden. Het zou onprettig zijn geweest als dit een half uur later was geschied'. Reken maar dat er in huize Gaarlandt even grote paniek heerste! Achter een oude foto kan soms een vermakelijk verhaal schuilgaan.

*Burgemeester E.G. Gaarlandt.
Potloodtekening door zijn opvolger mr.dr. K.F.O. James (1954).*

Noten

- 1 Glas 25 (1603), het 'Ontzet van Leiden'.
- 2 Zie *Tidinge* 9, afl.1 - januari 1991.
- 3 1874: Sophie van Württemberg, echtgenote van koning Willem III.
1897: Wilhelmina en de koningin-regentes Emma; eerstgenoemde daarna nog diverse malen incognito.
1978: koningin Juliana, bezoek restauratiewerken.
1980: prinses Juliana, heringebruikneming van de kerk. Dit was volgens haar zeggen de negende maal dat zij die bezocht.
1997: koningin Beatrix, heringebruikneming stadhuis.
2001: kroonprins Willem-Alexander en Máxima Zorreguieta.
- 4 Zie o.m.: Dieuwke Winsemius, *Prinses Marianne verguisd, bemind* (Kampen 1991).
- 5 Niet te verwarren met haar naamgenote die in 1787 in de Vlist werd gearresteerd.
- 6 Om onbekende reden ontbreekt daarin de afbeelding van de Prins.
- 7 Egbertus Gerrit Gaarlandt (* Groningen 1880-† Gouda 1938) was van 1927 tot 1938 burgemeester van Gouda.